



**Ett ändamålsenligt skydd för tryck- och yttrandefriheten (SOU 2020:45)  
(Ju2020/02919/L6)**

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet har genom remiss anmodats att yttra sig i rubricerat ärende. Fakultetsnämnden får härmed lämna följande synpunkter.

Fakultetsnämnden välkomnar delar av förslagen såsom de presenteras i betänkandet SOU 2020:45. Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet tillstyrker betänkandets förslag i stort men anser också att några av förslagen behöver utredas ytterligare.

*Allmänna utgångspunkter*

2018 års tryck- och yttrandefrihetskommitté (härefter Kommittén) har haft till uppdrag att utreda vissa frågor på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området. Kommittén har varit parlamentariskt sammansatt. Uppdraget har varit inriktat på att analysera en rad olika sorters frågor som berör tryck- och yttrandefrihetsgrundlagarna. Frågorna har sin uppkomst i dels att den tekniska utvecklingen leder till nya situationer som måste hanteras rättsligt, dels till det föränderliga samspelet mellan svensk grundlag och europeisk rätt i vid mening. Rättsutvecklingen har också lett till att grundläggande fri- och rättigheter idag kan ställas mot varandra på sätt som inte kunde förutses för bara några år sedan. Till detta kommer också den allt starkare dataskyddsregleringen i europarätten. Dessa frågor lyfts fram kapitelvis i utredningen, kap. 8-13. Juridiska fakulteten väljer att kort kommentera dessa i tur och ordning i förevarande yttrande.

*Grundlagsskyddet för vissa sändningar av program via satellit (SOU 2020:45, kap. 8)*

Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet tillstyrker förslaget om att utöka sändningsregelns territoriella tillämpningsområde. Fakulteten anser dock att förslaget om att det ska presumeras att ägaren känner till innehållet vid sändning och därför också kan ses som ansvarig bör utredas ytterligare. Ägaren har inte alltid faktisk kontroll över sändningen och styr inte alltid den praktiska verksamheten. Om ägaren inte kan kontrollera innehållet i en sändning i förväg, blir det bekymmersamt att hålla ägaren ansvarig.

*Grundlagsskyddet för utbildning, beskrivning och mätning av skyddsobjekt (SOU 2020:45, kap. 9)*

Kommittén föreslår att en delegationsbestämmelse ska införas i syfte att möjliggöra föreskrifter i lag som i sin tur reglerar ansvar och



ersättningsskyldighet för överträdelser av förbud mot avbildning, mätning och beskrivning av skyddsobjekt.

Kommittén framför att delegationsbestämmelsens tillämpningsområde inte bör bli vidare än vad som är motiverat med hänsyn till anskaffarfrihetens stora betydelse i det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga systemet. Bestämmelsen bör heller inte bygga på begrepp som får sin innebörd i vanlig lag. Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet menar att dessa överväganden är riktiga (s. 196 f), men vill då också understryka att det vore bra om de begrepp som används i förslaget (t.ex. objekt, terroristbrott) också förklaras och preciseras (jfr. s. 428 i betänkandet). Fakulteten anser att utformningen av denna bestämmelse behöver utredas ytterligare särskilt mot bakgrund av att grundlagsregler bör tolkas autonomt.

*Grundlagsskyddet för webbsändningar (SOU 2020:45, kap. 10)*

Webbsändningsregeln framgår av 1 kap. 3 § andra stycket YGL och innebär att yttrandefrihetsgrundlagen är tillämplig även för sändningar till allmänheten via internet som sker direkt eller som består av förinspelat material som dock mottagaren inte kan bestämma när sändningen startar. Kommittén utreder hur den tekniska utvecklingen påverkat förutsättningarna för såväl databasregeln som webbsändningsregeln och ställer sig frågan om webbsändningsregeln idag kan anses vara ändamålsenlig och väl avvägd. Kommittén menar att så inte är fallet. Ett stort antal webbsändningar förekommer idag och de visar en mycket stor variation sinsemellan. Juridiska fakulteten anser att Kommittén har rätt i sitt konstaterande att webbsändningsregeln fått ett mycket bredare tillämpningsområde i och med den tekniska utvecklingen. Kommittén föreslår också att redaktioner för webbsändningar ska undantas från databasregelns tillämpningsområde så att dessa inte får grundlagsskydd av det enda skälet att de webbsänder. Tanken är alltså att endast de webbsändningar som tillhandahålls av de aktörer som omfattas av databasregeln får grundlagsskydd genom webbsändningsregeln. Juridiska fakulteten anser att förslaget är värt att utreda ytterligare, just med tanke på den tekniska utvecklingen som inte på något sätt avstannar. Det skydd som idag följer av YGL skulle med förslaget begränsas påtagligt.

*Grundlagsskyddet för vissa söktjänster (SOU 2020:45, kap. 11)*

Det område som behandlas i betänkandets kapitel 11 har under de senaste åren varit föremål för många diskussioner, såväl rättsligt som politiskt. Hur balansen ska hanteras mellan det grundlagsstadgade skyddet för yttrandefriheten och intresset att värna integriteten är det som kapitlet behandlar i fråga om söktjänster. De senaste åren har den EU-rättsliga dimensionen vad gäller skyddet för den personliga integriteten blivit allt viktigare. Det framgår inte minst i och med den allmänna dataskyddsförordningens ikraftträdande och nationell lagstiftning som föranletts av den (dataskyddslagen 1 kap. 7 § och 3 kap. 7-8 §§). I betänkandet föreslås en möjlighet att genom lag förbjuda sådan verksamhet, söktjänster på internet. Kommittén föreslår att huruvida publiceringarna ska



ses som grundlagsskyddade ska grunda sig i om det till ”den offentliggjorda uppgiftssamlingens karaktär” står klart att det finns särskilda risker för att ”otillbörliga intrång” görs i enskildas personliga integritet (se betänkandet s. 274). Kommittén önskar således se en helhetsbedömning vad gäller karaktären på uppgiftssamlingen som sådan. Juridiska fakulteten anser att förslaget i detta avseende inte är tillräckligt tydligt och att utrymmet för olika tolkningar är för stort.

Det finns också andra principiella överväganden att göra avseende söktjänsterna. Det fria ordet, grundlagarnas roll i att värna den allmänna åsiktsbildningen och i det vidare perspektivet också påminna sig om journalistikens behov av att kunna inhämta information (även genom söktjänster) är värden och intressen som har betydelse för hur regleringen bör utformas. Förslaget skulle vidare kunna utformas på ett annat sätt, t.ex. genom att ett nytt tryck- och yttrandefrihetsbrott regleras i grundlagarna.

*Grundlagsskyddet för förpackningar (SOU 2020:45, kap. 12)*

Frågan om hur grundlagsskyddet för förpackningar skulle kunna förändras, analyserades mot bakgrund av grundbultarna i grundlagarna av såväl Yttrandefrihetskommittén (betänkandet SOU 2012:55) som av Mediegrundlagskommittén (i betänkandet SOU 2016:58). Juridiska fakulteten tar inte ställning till hur förpackningar ska hanteras i yttrandefrihetsgrundlagarna men vill påminna om att för det fall förpackningar inte skulle falla inom det särskilda grundlagsskyddet så skulle de ändå åtnjuta skyddet som regeringsformen, Europakonventionen och EU:s stadga om grundläggande rättigheter ger.

*Vidaresändningsplikt för tekniska tilläggstjänster (SOU 2020:45, kap. 13)*

I betänkandets kap. 13 analyserar kommittén om yttrandefrihetsgrundlagen medger att det i lag ställs upp krav på vidaresändningsplikt för tekniska tilläggstjänster i form av tillgänglighetstjänster för personer med funktionsnedsättning. Kommittén redogör också för om det finns oklarheter i förhållande till andra tjänster när det gäller yttrandefrihetsgrundlagens delegationsregel om vidaresändningsplikt.

Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet tillstyrker förslagen som presenteras i kap. 13. Klargörande krav uppställda i lag kan leda till att radio- och tv-program blir mer tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.

Förslag till yttrande i detta ärende har upprättats av professor Anna-Sara Lind. Yttrandet har på delegation avgivits av Juridiska fakultetens dekanus, professor Anna Singer.

Anna Singer